

SİFR

(السفر)

Kur'an'da

kitap veya Tevrat mânasında geçen bir terim.

Sözlükte “meydana çıkarmak, açıklamak” mânasındaki sūfūr kökünden türeyen sifr kelimesine “kitap, hakikatleri ortaya çıkaran kitap, büyük kitap, Tevrat’ın bölümlerinden her biri” gibi anlamlar verilmiştir (*Lisânü'l-‘Arab*, “sfr” md.; *Tâcü'l-‘arūs*, “sfr” md.; *Râgıb el-İsfahânî, el-Müfredât*, “sfr” md.). Sifrin ayrıca “cilt” anlamı da vardır. Çoğulu olan **esfâr** ise daha ziyade “çok sayıda ciltten oluşan büyük ilim kitabı veya Tevrat” karşılığında kullanılmıştır (Zemahşerî, IV, 518). Hz. Mûsâ’ya verilen beş bölümlü Tevrat “el-Esfârü'l-hamse” olarak da anılır. Eski metinlerde kitap “yazılı şey, mektup” mânasında kullanılırken günümüzdaki ismiyle kutsal metinlere işaret eden “kitap” anlamı daha çok sifr kelimesiyle karşılanmıştır. Bu kelime herhangi bir kitabın bölümlerini ifade etmek için de kullanılmıştır. Sifrin Ârâmî ve İbrânî dillerindeki karşılığı sırasıyla **sifra** ve **seferdir**. Sefer, “yazı, mektup, liste” gibi mânalara sahiptir (Koehler – Baumgartner, II, 766). İbrânîce’de yazma Tevrat rulosunu ifade etmek için “Tevrat kitabı” anlamında Tevrat’ta da yer alan (Tesniye, 31/26) **sefer ha-Torah** kalıbı kullanılmaktadır. Sifra kalıbı özel olarak Tevrat’ın Levililer kitabına yapılan tefsiri (midraş), sifranın çoğulu olup “yazılar, kitaplar” anlamına gelen **sifre** ise Tevrat’ın Sayılar ve Tesniye kitaplarının tefsirlerini ifade eder. Söz konusu sifre türü eserler en meşhur Tevrat tefsirleri arasında da yer almaktadır (Adam, s. 26).

Sifr kelimesi Kur’ân-ı Kerim’de sadece bir âyette çoğulu olan **esfâr** biçimiyle geçer (el-Cum’a 62/5). “Tevrat’la yükümlü tutulup da onunla amel etmeyenlerin durumu ciltlerce kitap (esfâr) taşıyan merkebin durumu gibidir” meâlindeki bu âyette **esfâr** lafzının kullanılması Tevrat’a bir işaret olarak yorumlanmıştır. Tefsirlerde yer alan açıklamalara göre kendilerine Tevrat yüklenen, yani onunla yükümlü tutulan yahudiler (ve hristiyanlar) bu yükümlülüklerini yerine getirmemişlerdir. Ancak bu yükümlülüğü inkâr edemedikleri için Tevrat’ın yükümlülüklerinde hissettikleri bir sorumluluk olmaktan çok sırtlarında taşıdıkları bir ağırlık halinde kaldığından bu tutumu benimseyenler oldukça ağır bir benzetme yapılarak

eleştirilmiştir. Yahudilerin Tevrat ile amel etmemeleri, özel anlamıyla ümmî peygambere iman etmeleri gerektiğini bildiren Tevrat hükümlerini dikkate almamaları ve ondan faydalanmamaları şeklinde de yorumlanmıştır. Ayrıca sırtında koca koca kitaplar taşıdığı halde onların sadece maddî ağırlığı altında ezilen, fakat kendisiyle onların içerikleri arasında bir bağ kurma yeteneğine sahip olmayan merkep benzetmesinin bir mesel olması sebebiyle sifr Tevrat’la yükümlü tutulanlara değil aynı tutumu benimseyen, yani ilmiyle amel etmeyen bütün ilâhî din mensuplarına da yöneltilmiş bir eleştiriyi ve uyarı niteliğinde olduğu ifade edilmiştir (Zemahşerî, IV, 518; Elmalılı, VII, 4958; Karaman v.dğr., V, 345).

BİBLİYOGRAFYA :

Taberî, *Câmi’u'l-beÿân*, Beyrut 1392/1972, XXVIII, 63; Zemahşerî, *el-Keşşâf* (nşr. M. Abdüsselâm Şâhin), Beyrut 1423/2003, IV, 518; Fahreddin er-Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, XXX, 5; Ebû'l-Fidâ İbn Kesir, *Tefsîrü'l-Kur’ânü'l-‘azîm*, Kahire, ts., IV, 364; Elmalılı, *Hak Dini*, VII, 4957-4958; A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary of the Qur’ân*, Baroda 1938, s. 170-171; L. Koehler – W. Baumgartner, *The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament* (ed. M. E. J. Richardson), Leiden 1995, II, 766; Bakı Adam, *Yahudi Kaynaklarına Göre Tevrat*, İstanbul 2001, s. 26; Hayreddin Karaman v.dğr., *Kur’an Yolu: Türkçe Meâl ve Tefsir*, Ankara 2006, V, 345.

AHMET GÜÇ

SİFÜLBAHR SERİYYESİ

(سرية سيف البحر)

Hz. Peygamber’in
Ebû Ubeyde b. Cerrâh kumandasında
gönderdiği seriyye
(8/629).

Sifülbahr, Medine’nin batısında Kızıldeniz sahilinde bir yerin adıdır. Benî Cüheyne kabilesinin arazisi olup, Kureyş kabilesinin ticaret kervanlarının güzergâhında bulunuyordu. Hicretten sonra Resûl-i Ekrem, Medine’ye sığınan müslümanları tehdit eden Mekke müşriklerinin ticaret kervanlarını sıkıştırmaya, 1. yılın Ramazan ayında (Mart 623) ilk defa buradaki İls mevkiine Hamza b. Abdülmuttalib kumandasında gönderdiği seriyye ile başladı. Hudeybiye Antlaşması’nın müslüman olup Medine’ye sığınanların Mekke’ye iade edilmesini öngören maddesi gereğince Mekke’de müşrik zulmünden kaçan Ebû Basîr, Sifülbahr’de mevzilenerak Kureyş kervanları için bir tehdit unsuru olmuştu.

Hz. Peygamber, 8 yılının Receb ayında (Kasım 629) Ebû Ubeyde b. Cerrâh ku-

mandasında aralarında Hz. Ömer ile Kays b. Sa’d b. Ubâde gibi ensar ve muhacirlerin yer aldığı 300 veya 310 kişilik bir kuvveti Sifülbahr’e yolladı. İlk dönem İslâm tarihi kaynaklarında bu seriyyenin Kızıldeniz sahilinde Medine ile Yenbu’ arasında Kabele’de bulunan Benî Cüheyne üzerine sevk edildiği belirtilir (Vâkıdî, II, 774; İbn Sa’d, II, 132). Başta Buhârî olmak üzere hadis kitaplarına göre ise birlik bir Kureyş kervanını gözetlemek için gönderilmiştir (Buhârî, “Megâzî”, 65; “Cihâd”, 124; *Müsned*, III, 303-304). Hz. Peygamber, çok geç kalmalarından dolayı seriyyenin âkıbetiyle ilgili endişe duyarak bu tedirginliğini döndükten sonra Ebû Ubeyde’ye bildirmiş, o da Kureyş kervanını aradıkları için geç kaldıklarını söylemişti (İbn Sa’d, III, 411).

Vâkıdî, yola çıkan birliğin yüklerini taşıyacak hayvanlardan başka binekleri bulunmadığını, dolayısıyla yaya olduklarını kaydeder (*el-Megâzî*, II, 774). Medine’den hareket eden birlik sahile doğru yol alınca Hz. Peygamber’in verdiği bir dağarcık dolusu hurmadan meydana gelen azıkları tükendi. Yanlarında bulunan diğer yiyecekleri de bitince habab adı verilen, develerin yediği dikenli selem ağacının yapraklarını su ile ıslatarak yemek zorunda kaldılar. Bundan dolayı seriyyeye Habab adı da verilir. Kays b. Sa’d erzak sıkıntısı had safhaya ulaştığında Benî Cüheyne’ye mensup bir kişiden daha sonra Medine’de ödemek üzere 10 vesk hurma karşılığında beş deve satın alarak yiyecek ihtiyaçlarını bir süre için giderdi (*a.g.e.*, II, 775). Müslüman askerler, Sifülbahr’de on beş veya yirmi gün deniz dalgalarının sahile atması olduğu amber balığının etini yediler (Buhârî, “Megâzî”, 65; Vâkıdî, II, 774-777; İbn Hişâm, IV, 211; Belâzürî, I, 489). İbn Sa’d, müslüman askerlerin etinden ve yağından faydalandıkları bu balıktan bazı parçaları kurutarak yanlarına aldıklarını ve Medine’ye dönerken bunun bir kısmını yediklerini kaydeder (*et-Tabakât*, II, 132).

Askerî birlik herhangi bir çatışmaya girmeden yaklaşık bir ay sonra Medine’ye döndü. Sefere katılanlar Resûl-i Ekrem’e başlarından geçenleri ve sahile vuran balıktan yemek zorunda kaldıklarını anlattılar. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem, “O Allah’ın size gönderdiği bir rızıktır” deyip kendisine ikram edilen balıktan bir parça yedi (Buhârî, “Megâzî”, 65; İbn Sa’d, III, 411). Ayrıca Resûlullah, Kays b. Sa’d’ı sefer esnasındaki faaliyetlerinden dolayı övdü. Sa’d b. Ubâde de oğlunun borcunu Me-